

INFORME FINAL DE PROJECTE D'INNOVACIÓ DOCENT

1) DADES DEL PROJECTE

Títol del projecte: **Estratègies en la construcció del relat per a l'estudiant de Taller de Creació III i Treball final de Grau en Belles Arts**

Codi del projecte: 2018PID-UB/024

Nom i Cognoms del responsable: Antònia Coll Florit

Departament: Arts Visuals i Disseny

Facultat: Facultat de Belles Arts

Correu electrònic: toniacoll@ub.edu

GRUP D'INNOVACIÓ DOCENT

Codi UB: GINDO-UB/164: LA CONSTRUCCIÓ DEL RELAT EN L'ART CONTEMPORANI

2) RESUM I DESCRIPTORS

2.1. Resum

Fer visibles i estructurar les estratègies pròpies de la literatura i el cinema per aplicar a la creació artística. Constituir sinèrgies pròpies d'una part de les produccions artístiques contemporànies i que no tenen encaix dintre de l'ensenyament a la nostra Universitat.

Provocar i definir interaccions, en forma de seminaris i workshops, entre professors de Belles Arts i creadors d'altres àmbits com la literatura i el cinema, de reconeguda trajectòria professional, amb l'objectiu de dotar d'eines a l'estudiant relatives a fomentar la gestió, construcció i projecció del relat artístic personal per elaborar el Treball Final de Grau en una línia interdisciplinària.

Els resultats assolits han estat molt positius tant per els docents implicats com per els professionals convidats a participar, però molt més específicament per els estudiants beneficiats. També hem de remarcat que s'ha evidenciat que la durada del projecte ha estat massa breu. Ho hem entès com una prova pilot per poder-nos plantejar una durada més ampla, al menys un parell de cursos més.

Professorat implicat: Tònia Coll, Eloi Puig, Antònia Vilà, Àngels Viladomiu, Matilde Grau, Isabel Causadias, Massimo Cova, Montse López, Eugènia Agustí, Ascen García.

Professionals convidats: 6

Alumnat implicat: 50

2.2. Descriptors

Línies d'innovació vinculades

- [Aprenentatge en entorns virtuals](#)
- [Open Educational Resources](#)
- [Web 2.0 / 3.0 / Xarxes socials](#)

- Aprentatge professionalitzador
- Competències transversals
- TFG/TFM (Treball final de grau/màster)
- Avaluació
- Autoavaluació
- Avaluació continuada
- Avaluació entre iguals
- Equip docent
- Metodologies actives per l'aprenentatge
- Aprenentatge autònom
- Aprenentatge col·laboratiu
- Aprenentatge entre iguals
- Elaboració de projectes
- Mentoria i tutoria

- Paraules clau

Relat, literatura expandida, interdisciplinarietat, produccions artístiques, art contemporani

3) MANCANCES DETECTADES

- Quines són les característiques específiques del context d'aplicació?

Assignatures implicades: Taller de creació III, Treball Final de Grau de Belles Arts

Ensenyament: Belles Arts

Les assignatures implicades són de caràcter obligatori dins de l'ensenyament del grau de Belles Arts. Tan Taller de Creació III com el Treball Final de Grau, s'imparteixen en tots els àmbits que conformen el Grau en Belles Arts, d'aquests Gravats, Dibuix, Escultura i Pintura, estan implicats en el PMID que proposem. En aquest sentit el projecte implica a diverses de les diferents seccions que conformen l'ensenyament i per tant és tracta d'una innovació i aportació transversal.

El projecte és també una prova pilot de cara a la implementació del nou Pla d'Estudis, amb la possibilitat d'incorporació d'una nova assignatura i d'un nou focus per un reforç de la vessant textual d'informació i exposició del projecte de l'estudiant.

Les assignatures que implica el projecte són de caire eminentment pràctic i es desenvolupen als diferents espais i tallers de la nostra facultat, per tant els seminaris previstos es realitzaran en aules del nostre centre condicionades per aquesta tipologia d'activitat. D'altra banda els workshops previstos dins del programa del projecte es portaran a terme en els mateixos tallers i espais on treballen habitualment els estudiants.

- Quins problemes es van detectar inicialment?

El perfil de l'alumne al qual va dirigida l'actuació és l'estudiant del 4rt curs del grau en Belles Arts matriculat a les assignatures Taller de Creació III al 1Q, i al Treball Final de Grau (TFG) al 2onQ. Aquest estudiant ha de presentar un projecte artístic que acrediti la formació rebuda al llarg del Grau en Belles Arts. Una gran part d'aquests projectes es desenvolupen en unes línies interdisciplinàries. L'assignatura Taller de Creació III, en els seus diferents àmbits, ve a actuar de preàmbul i bastida pel que serà el TFG.

Hem anat detectant un dèficit per part de l'alumnat en l'elaboració, construcció i projecció del relat que doni coherència interna a les obres que els mateixos alumnes produeixen als tallers de la Facultat. Dèficit en la cohesió interna de les obres entre elles, en l'articulació de l'exposició, l'esglaió posterior a l'obra individual. Aportar les eines als estudiants per a construir aquesta coherència interna que anomenem Relat, aquest implica un discurs personal i on pren molta importància la unitat de les obres entre elles. Aquestes eines i estratègies narratives les podem trobar intensificades i referenciades en la poesia, literatura i cinema, arts escèniques i les metodologies que aquests àmbits desencadenen.

- Com i quan s'ha considerat la necessitat de portar a terme l'actuació docent innovadora? Portàvem temps meditant la proposta. S'havia anat fet alguna sessió amb convidats externs en la mateix línia, veient que despertaven molts interès i els resultats eren molt positius per l'alumnat. Es va decidir portar a terme l'actuació docent aquest any i en aquest format per que ja portem uns anys d'experiència del Treball Final de Grau i considerem que aquesta assignatura té el format adequat per l'experiència innovadora.

4) OBJECTIUS

- En quin aspecte de la docència o aprenentatge s'ha incidit?
En la construcció del TFG des d'una perspectiva interdisciplinària, però molt especialment en la valorització de l'escriptura creativa i el text com a part del TFG i de la pròpia obra artística. Igualment en la importància del relat expositiu, com a complement imprescindible de l'exposició. S'ha incidit també en la docència des de l'experiència professional, en la transmissió de coneixement creant sinèrgies entre diferents àmbits.
- Quins han sigut els objectius generals? i els específics?
Facilitar eines a l'estudiant relatives a la gestió del relat propi, per elaborar el Treball Final de Grau en una línia interdisciplinària. Coneixements de les estratègies pròpies d'altres àmbits artístics amb els quals l'art contemporani ha anat desenvolupant sinèrgies.
Objectius concrets:
 - Entendre la importància del relat en tota obra artística.
 - Aprendre a descartar obres que no contribueixen a una visualització precisa del missatge i concepte que es vol transmetre.
 - Saber diferenciar quines peces s'han d'afegir i produir per a reforçar el que es vol transmetre.
 - Estimular la consciència crítica del propi projecte.Identificar, estructurar i donar visibilitat a les estratègies pròpies de la literatura i el cinema per aplicar a les arts visuals. Constituint sinèrgies pròpies d'una part de les produccions artístiques contemporànies i que no tenen encaix dintre de l'ensenyament a la nostra Facultat, en la que la producció literària no hi té lloc (tampoc a cap ensenyament de la UB) i les diferents produccions artístiques no s'interrelacionen.
Construir de forma col·laborativa i crítica entre el professorat participant i els col·laboradors externs, una perspectiva sobre l'elaboració del relat coherent dels projecte artístic dels estudiants, i les seves implicacions pedagògiques per a introduir-les a la Universitat

- En termes generals, quina/es estratègies s'han portat a terme per incidir sobre les mancances detectades?

Seminaris i *workshops* a l'assignatura Treball Final de Grau (TFG) amb els grups de Gravat, Escultura, Pintura P2 i Escultura, en els que estan involucrats els professors participants, amb la participació de convidats externs.

Les estratègies, recursos, i materials utilitzats han estat:

- construcció de mapes narratius, mapes conceptuals i mentals, sistemes de guionatge i aportació de dades metodològiques i estructurals.
- converses entre els convidats programats i professorat.
- taules de treball, (postís, pissarres,...)
- sessions de *brainstorming* i debats entre conferenciant i estudiants.
- intercanvi dialèctic i crític entre l'alumnat i els conferenciant.
- anàlisi per part dels conferenciant i professorat del projecte del TFG de l'alumne.
- presentacions de l'estat del projecte per a seguir la seva evolució. Aules per a exposició i material de muntatge.

5) DESENVOLUPAMENT DE L'ACTUACIÓ

- Quines activitats s'han portat a terme per tal d'assolir els objectius?

Seminaris amb els escriptors Jordi Puntí, Joan Pons i Stephanie Kremser que ha aportat a l'estudiant models que reflecteixen la seva activitat professional, uns mètodes de guió i estructura per a construir el projecte i propostes metodològiques.

Workshops amb Lluís Pera, director artístic, Vicenç Altaió, dinamitzador cultural i poeta, i Alicia Kopf, escriptora i artista visual. Els convidats han incidit en el projecte presentat per l'estudiant aportant diversitat d'eines i estratègies conceptuals i procedimentals per a la seva complementació.

Han aportat a l'estudiant models que reflecteixen la seva activitat professional, uns mètodes de guió i estructura per a construir el projecte i propostes metodològiques.

-Seminari 1. Jordi Puntí i Joan Pons. Dv 15 febrer

Assistència: 20

Duració: 2 hores i mitja.

Presenta l'acte Tònia Coll, on concreta el sentit, context i objectius del cicle d'activitats de projecte i aporta dades biogràfiques i professionals dels convidats. Es dona veu als convidats amb un parell de preguntes introductòries :

Com detectar on hi ha un bon relat?

Com s'estructura aquest relat, el procés de treball i quins son els elements bàsics d'aquest procés?

Les intervencions dels dos escriptors desenvolupades a manera de conversa, es van centrar en definir un marc d'interessos literaris, l'organització, l'estructura. Incidint especialment en els aspectes que provoquen, motiven, originen un punt de partida per a construir una obra.

La sessió es desenvolupa segons aquest guió:

- Dos camins per al projecte artístic: donar una narrativa a un treball previ (crear un circuit lògic a través de la paraula, amb el logo-rallye de l'Oulipo com a exemple) - o bé construir primer una

història --una narrativa-- i buscar després quin és la millor manera per explicar allò: quin és el suport ideal --en el cas d'un narrador, si és novel·la, conte, poema, assaig...

- què és el que dona consistència a un relat, a una narrativa? La combinació de moltes coses: L'equilibri entre el què i el com - podem discutir els límits de la comprensió. Show, don't tell (ensenya, no expliquis).

L'experimentació com a mitjà: amb aquella frase de William Burroughs: quan diem que una novel·la és experimental, diem que l'experiment ha fallat.

La llibertat creativa i la necessitat de la forma.

La versemblança, la coherència - diferències entre realitat i realisme.

Els paratextos que ajuden a donar consistència a l'obra: el títol, es clar, però també la coberta, els epígrafs de cites

- una de les coses més importants, per no dir la més important, quan escrius: trobar la teva veu, el teu estil ,allò que et fa diferent.

Podem discutir sobre aquest procés...

La lluita entre ser original i ser imitació, com a camp de batalla previ per trobar la teva veu - un procés, d'altra banda, que no s'acaba mai perquè l'art és recerca constant, canvi, interacció amb el teu món -el present i la tradició.

Capote: "El teu estil ets tu, és com el color dels teus ulls"

Flaubert: "Madame Bovary sóc jo"

Highsmith: "L'estil és individualitat, personalitat"

A partir d'aquí, també, podem tocar altres dualitats: tradició/talent individual; conscient/subconscient; transparència/dificultat; Hemingway/Faulkner; narrativa visual/ narrativa del llenguatge...

- què entenem per la literatura contemporània. Què ha passat després del postmodernisme...

La barreja de gèneres.

L'assaig autobiogràfic exemples: W.G. Sebald, Bruce Chatwin...

L'autoficció com a carreró sense sortida?

Explicar cadascú la gènesi d'un conte, o fins i tot d'una novel·la --i llegir-ne algun fragment que ajudi a entendre aquest pas de la idea (o la imatge) al text.

Jordi Puntí llegeix el conte "La paciència" i parla de la seva gènesi.

Joan Pons comenta quin pot ser el punt de partida, l'espurna que encén el relat. Es refereix a com ho han anomenat altres autors com Epifania en el cas de James Joyce, o Anècdota primitiva en el cas de Wallace Stevens. Com diu Margerite Duras, "amb molta freqüència hi ha relats i amb molt poca freqüència hi ha escriptura".

Després de les intervencions dels escriptors es va obrir un torn de preguntes. La participació dels estudiants va ser molt alta generant una forta interrelació amb els convidats.

La sessió es va allargar 3 hores donat l'interès dels estudiants i la generositat dels convidats.

-Seminari 2. Stephanie Kremser i Joan Pons. Dv 22 febrer

Assistència: 20

Duració: 2 hores i mitja

Tònia Coll presenta l'acte i la convidada, en fa un breu repàs biogràfic i professional i li planteja una pregunta inicial. Com ella des de l'escriptura de ficció tant en la novel·la com en els guions cinematogràfics es planteja l'estructura que aguanti el relat?

L'autora fa una llarga dissertació sobre els sistemes en que s'estructura un guió en el cinema, definint i analitzant cada un dels passos que es segueixen. Exposa l'evolució i els pocs canvis des del postulats de Plató, Aristòtil i Hegel, amb l'estructura de Tesi/Antítesi/ Síntesi. Finalment aplica els passos del guió explicats, a manera d'exemple, a una obra artística per a tots els assistents molt coneguda i d'actualitat. Parla de la peça Ninot, de Santiago Sierra exposada a la fira Arco 2019. Cada un dels punts de plantejament i creació de la peça ha estat desenvolupat segons el guió exposat. El relat s'ajusta a una estructura clarament definida. Es genera una llarga sessió oberta de preguntes i debats amb els autors.

-Workshop 1. Vicenç Altaió i Alicia Kopf. Dv 15 març

Assistència: 70

Duració: 3 hores

Presenta l'acte Tònia Coll, on concreta el sentit, context i objectius del cicle d'activitats de projecte i aporta dades biogràfiques i professionals dels convidats. Es dona veu als convidats amb un parell de preguntes introductòries :

Com detectar on hi ha un bon relat?

Com s'estructura aquest relat, el procés de treball i quins son els elements bàsics d'aquest procés?

Les intervencions es desenvolupen a manera de exposició de cada un dels convidats i interrelacions entre ells, amb converses i una recitació performativa.

Alicia Kopf exposa els elements bàsics del que s'anomena Literatura expandida. Incideix en el punt de partida de l'escriptura, en la capacitat de generar imatges i crear fusions entre imatge i text.

Parla dels seus llibres Germà de Gel i Como entrar y salir de casa.

Vicenç Altaió fa un repàs de com des de les avantguardes s'ha anat generant aquesta relació entre les diferents pràctiques artístiques, ha incidit en alguns autors referents, i ens ha ofert una mostra de la seva capacitat recitativa i performativa.

Les intervencions han generat un gran interès a un públic entusiasta i una sala plena a vessar.

S'obre un llarg torn de preguntes amb moltes intervencions. Els convidats s'allarguen en les exposicions per el gran interès de l'auditori.

-Workshop 2. Lluís Pera. El relat expositiu. Dv. 17 maig

Assistència: 15

Duració: 4 hores

Presenta l'acte Tònia Coll i Montse López, que fa un repàs de la trajectòria professionals del convidat.

Lluís Pera fa una dissertació sobre el relat expositiu. Proposa el punt de partida com un gabinet de curiositats, el recull d'objectes en un espai. Planteja l'Exposició com una superposició de llenguatges amb un mateix relat. Repassa detalladament algunes de les exposicions que ha muntat al llarg de la seva trajectòria. Incideix en detalls rellevants. Aporta dades importants relatives al muntatge expositiu. Es generen moltes intervencions per part de l'alumnat i alguns d'ells presenten l'estat en que es troba el projecte artístic que forma part del seu TFG. S'obra una sessió de presentació de treballs amb la intervenció de Lluís Pera, que fa moltes aportacions de cara al muntatge de les obres presentades i a la seva exposició final per a reforçar-ne el sentit.

- Ha calgut modificar alguns dels objectius inicials? Quins i per què?

Els objectius inicials no s'han vist modificats.

- Com s'han desenvolupat les activitats previstes pel que fa a temps, fases proposades, etc.?

Totes les activitats previstes s'han desenvolupat al llarg del segon semestre. La duració dels seminaris ha estat de 2 hores i mitja aproximadament amb les intervencions de l'alumnat. Els workshops han durat 3 hores i mitja aproximadament.

Els professors que participen en el projecte també porten les assignatures implicades Taller de creació III i TFG, per la qual cosa van valorant la incorporació de l'experiència i els coneixements aportats en el desenvolupament del treball de l'alumne mitjançant avaluació continuada. Cada professor valora en el treball resultant de l'estudiant, que ho ha demostrat en la presentació final de l'obra a manera d'exposició, com ha entès i aplicat allò transmès.

En les classes successives als seminaris i workshops l'alumne, que ja posseeix un nivell de definició del propi relat/projecte artístic personal, ha fet exercicis experimentals tutoritzats pel professorat implicat, a partir de l'estat del seu projecte. Exercicis i pràctiques d'inclusió de paradigmes nous vinculats als nous continguts treballats i transmesos als seminaris/workshops; concretament hi ha una primera fase d'elaboració d'idees i estratègies sobre la integració d'elements conceptuals, formals i/o procedimentals rebuts; una segona fase de concreció i d'aplicació de les idees amb la producció d'obra artística personal en la que s'integren les noves propostes amb el discurs nuclear de l'alumne; i una tercera fase d'autoavaluació crítica de caràcter grupal, que permet activar els recursos col·lectius.

Aquest procés de transmissió, d'assimilació i d'integració dels coneixements transversals de cinema, literatura, poesia, etc., amb el propi bagatge de l'alumne en l'últim curs de la seva formació, s'ha avaluat amb criteris ponderats pel professorat, relatius a la implicació del propi alumne en tot el procés, la coherència de la integració disciplinària i la transcendència i qualitat de l'obra final. L'avaluació específica d'aquesta experiència/experimentació ha estat part de l'avaluació final a discreció del professorat.

- Quins recursos, programes, qüestionaris, instruccions, materials o altres s'han utilitzat per a l'aplicació del projecte?

Plantejament de qüestions i preguntes. De les quatre sessions en tres d'elles han intervingut dos convidats que han pogut anar mantenint una conversa i debat. Lectures orals per part dels escriptors. Aportació d'esquemes i estructures de guionatge, a la pissarra. Escenificació performativa per part de dos dels convidats. Comentaris dels treballs aportats per els alumnes.

- S'han produït canvis o adaptacions pel que fa a l'organització, plantejament, materials utilitzats o actuacions inicialment previstes? Quins i per què?

Inicialment s'havia previst començar els seminaris durant el primer semestre en el marc de l'assignatura Taller de Creació III, degut a problemes d'agenda i pedagògics, la quantitat d'alumnes no ho feia operatiu. Es va optar per concentrar totes les intervencions al segon semestre, en el marc del Treball Final de Grau, al ser menys alumnes s'ha pogut ser més àgil en l'organització.

- Quins problemes han aparegut durant el procés? Com s'han solucionat?

La dificultat de iniciar els seminaris al primer semestre degut a la quantitat d'alumnes i a la incertesa davant quins d'ells farien el TFG. Es va optar per concentrar totes les activitats al segon semestre i destinar-les als alumnes matriculats al TFG.

- En el cas de disposar-ne, com s'ha gestionat el finançament i a quins àmbits o recursos s'ha destinat?

La totalitat del finançament, 1800€ dels quals 600€ per seminaris i 1200€ per workshops, s'ha destinat al pagament dels convidats. Els seminaris s'han pagat a 150€ cada membre, 300€ per sessió, mentre que els workshops a 450€ per sessió, 225€ cada membre si son dos.

L'activitat prevista per el final Sessió de presentació dels TFG, tutoria col·lectiva professorat i algun dels convidats anteriors. dv 24maig 150€ (1 convidat), es va haver d'anular per raons de dificultat organitzativa al coincidir amb final de curs i presentacions dels TFG.

Del total del pressupost han sobrat 150€.

6) AVALUACIÓ, RESULTATS I INTERPRETACIÓ

6.1. Avaluació

- Quins indicadors d'avaluació s'han escollit?

Autoavaluació. Avaluar el procés i resultats del PMID conjuntament entre estudiants i docents.

Avaluació formativa: L'objectiu és fer coneixedor a l'alumne del seu propi procés d'aprenentatge i no només del resultat de l'activitat avaluadora. Establiment de mecanismes i instruments d'avaluació centrats en la realimentació constant, mitjançant la recollida d'informacions o de dades, interpretació de resultats, aplicació de mesures de millora o de recuperació.

Aprenentatge entre iguals: Aprofitament de la diversitat de sabers i competències dels estudiants en els processos d'ensenyament, aprenentatge i construcció del coneixement. Establiment de mecanismes d'avaluació, control i autogestió de la tasca desenvolupada per part dels implicats.

Avaluació continuada. Seguiment de tot el procés de treball de l'alumne i del desenvolupament del PMID, on l'activitat avaluadora no depèn únicament d'una presentació final sinó que es valora tot el procés de treball continuat i constant al llarg de la durada del projecte.

- Quin/s han sigut els instruments d'avaluació que s'han utilitzat?

Comentaris amb als agents participants, estudiants i docents.

Informe final per part del responsable del projecte del seguiment dels seminaris, memòria final.

Avaluació externa determinada per el Tribunal del TFG.

- Quin ha estat el procediment per a la recollida de dades?

Transmissió de les dades per part del professorat implicat, i sondejos orals a l'alumnat implicat.

- L'enfocament de l'avaluació escollit ha sigut el més encertat per evidenciar els resultats tenint en compte la seva relació amb els objectius de la proposta?

Donada la novetat i inexperiència del projecte ens ha mancat una certa previsió de cara a l'organització i capacitat per a articular un millor sistema avaluador.

6.2. Resultats i interpretació

- Quins han sigut els resultats quantitius i qualitius obtinguts?

L'assistència dels estudiants de TFG, la constància en aquesta assistència, l'interès demostrat amb les moltes intervencions.

L'aplicació d'allò transmès en el TFG per part de varis estudiants directament i indirectament tots. La qualificació i rebuda en el TFG.

Assistència: assíduament 10. Esporàdicament 50

Estudiants que han al·ludit a alguna de les xerrades en els seus TFG: 8

Estudiants que han desenvolupant el seu TFG directament a partir de les xerrades: 6

- Hi ha hagut una correspondència entre els resultats obtinguts i els objectius plantejats?

Totalment. De totes maneres seria necessari un procés una mica més llarg d'aplicació del PID per reconèixer les millores a un nivell més ampli.

- S'han registrat millores en els resultats? I al procés d'aprenentatge? S'ha generat un tipus d'ajuda/intervenció docent més encertada per les necessitats dels alumnes?

Els estudiants que han aplicat allò transmès n'han deixat constància escrita en la memòria del TFG. Considerem que l'estudiant que ha participat de les activitats ha après molt i ha tingut eines per a poder aplicar aquests coneixements. Igualment els docents que em assistit a les xerrades també hem pogut disposar d'elements per aportar a l'estudiant.

7) VALORACIÓ DE L'EXPERIENCIA

- Els resultats obtinguts fan viable l'aplicació del nou plantejament docent? En cas contrari, quines modificacions caldria aplicar?

Considero totalment viable l'aplicació del nou plantejament docent mitjançant una assignatura específica on s'incideixi en l'escriptura expandida, en la capacitat de desenvolupar un text creatiu com a extensió o no de la pròpia producció artística.

Igualment és necessària la figura del professional del muntatge expositiu en les assignatures de Taller de Creació III i TFG.

- S'ha fet o es preveu fer difusió dels resultats obtinguts (articles, congressos, publicacions...)? Hem començat a treballar en una publicació que reculli articles dels professionals participants, dels docents i mostres dels TFG dels estudiants participants. Haurem de demanar ajut per a aquesta publicació, a més de poder-hi afegir els 150 € sobrants del pressupost inicial.

- Com es valora l'experiència per part dels implicats (professor i alumnat)? Quin és el grau de satisfacció?

Tots els participants han manifestat un elevat grau de satisfacció.

Vull remarcar la satisfacció mostrada per alguns del convidats davant l'assistència i interès mostrat per els estudiants.

L'alumnat que ha aplicat els coneixements transmesos al TFG s'ha mostrat molt agraït per les aportacions.